אִילֵימָא בְּרֵישָׁא – שאמר 'קונם יין שאני טועם השנה', **לָמָּה לִי לְמֵימְרָא** – למה הוצרך לאומרו, הרי ודאי שכל שנה זו כולל חודש העיבור נכללת במשמעות תיבת 'השנה', כיון ש'השנה' משמע שנה זו כמות שהיא ואפילו מעוברת **אֶלָּא לָאו** – אלא ודאי שהמשנה מדברת באופן **דְּאָמַר 'שָׁנָה'** – שאסר על עצמו יין 'שנה', ובזה יש חידוש שנאסר עד סוף השנה וחודש העיבור בכלל. **אַלְמָא** – מוכח מכאן, שהאומר **'שָׁנָה' כְּ'הַשָּׁנָה' דָּמֵי**, שהרי רק האומר 'השנה' נאסר בה ובעבורה, אבל האומר 'שנה אחת' אינו נאסר אלא שנים עשר חדשים, **וּמוכח מכאן שהאומר יוֹם נַמִּי כְּהַיּוֹם דִּיניֵהּ** – ולא כיום אחד.

דוחה הגמרא, לֹא – אין להוכיח מהמשנה שדין 'שנה' שווה ל'השנה' ו'יום' ל'היום', כי מה שהעמדנו המשנה באומר 'שנה' משום שבאומר 'השנה' אין חידוש, יש לדחות **שֶׁלְּעוֹלָם** המשנה מדוברת באופן **דְּאָמַר 'הַשָּׁנָה'**, **וְהַחִידּוּשׁ הוּא דַּמַּהוּ דִּתֵּימָא הָלַךְ אַחַר רוֹב הַשָּׁנִים** – הייתי אומר שגם כשאמר 'השנה' היתה כוונתו כשיעור רוב השנים **וְלֹא אִית בֵּהּ עִבּוּר**, ולא יאסר אלא עד סוף חודש אב, **קָא מַשְׁמַע לָן** שכל השנה בכלל דבריו ונאסר אף בעיבורה עד ראש השנה.

בזמן שהיה היובל נוהג היו מונים שבע שמיטות כמו שכתוב (ויקרא כה ח) 'וְסָפַרְתָּ לְךָ שֶׁבַע שַׁבְּתֹת שָׁנִים שֶׁבַע שָׁנִים שֶׁבַע פְּעָמִים וְהָיוּ לְךָ יְמֵי שֶׁבַע שַׁבְּתֹת הַשָּׁנִים תֵּשַׁע וְאַרְבָּעִים שָׁנָה', ושנת החמישים היא שנת היובל שגם היא היתה אסורה במלאכת הארץ כמו שכתוב (ויקרא כה י-יא) 'וְקִדַּשְׁתֶּם אֵת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וגו' יוֹבֵל הוּא שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּהְיֶה לָכֶם לֹא תִזְרָעוּ וְלֹא תְקַצְרוּ אֶת סְפִיחֶיהָ וְלֹא תִבְצְרוּ אֶת נְזִרֶיהָ'. ונקראת 'יובל' על שם שהיו תוקעים בה בשופר כמו שכתוב (ויקרא כה ט) 'וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפַר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכִּפֻּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל אַרְצְכֶם', וקרן האיל שנעשה ממנו השופר נקרא יובל. ומתוך כך כל מחזור של שבע שמיטות נקרא 'יובל' מפני שמונים אותו לעשות יובל בסופו. ולכן האומר 'קונם יין שאני טועם יובל אחד' נאסר לחמישים שנה, ואם אמר 'יובל זה' אין כוונתו להיאסר אלא עד סוף היובל, והגמרא מסתפקת באופן זה אם גם שנת היובל בכלל ונאסר גם בה או לא וכדלהלן.

אִיבָּעֵיָא לְהוּ, עמד באמצע היובל כגון בשנת עשרים וארבע או עשרים וחמש ליובל **וְאָמַר** קונם **יַיִן שֶׁאֲנִי טוֹעֵם 'יוֹבֵל זֶה'** שנאסר עד סוף היובל, **מַאי** – מה דינה של שנת החמישים, **שְׁנַת חֲמִשִּׁים כְּלַפְנֵי חֲמִשִּׁים** – האם היא שייכת לשנים שלפניה ואת חשבון השמיטה הבאה מתחילים למנות רק משנה שאחר היובל, ואם כן הוא נאסר אף בה, **אוֹ כְּלַאֲחַר חֲמִשִּׁים** – שנמנית כשנה ראשונה לחשבון השמיטה שלאחריה ואינה שייכת לשנות היובל שלפניה ואינו נאסר בה.

הגמרא תולה את הספק במחלוקת רבי יהודה ורבנן:

תָּא שְׁמַע, דְּתַנְיָא בברייתא **פְּלוּגְתָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבָּנָן לגבי דין יובל.** כתוב בתורה 'וְקִדַּשְׁתֶּם אֵת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה', ודורשים מזה רבנן, **שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים אַתָּה מוֹנֶה** – אין שנת היובל נמנית אלא בתורת שנת החמישים של היובל שעבר, **וְאִי אַתָּה מוֹנֶה** אותה להיות **שְׁנַת חֲמִשִּׁים, וַאֲחַת** – שבנוסף להיותה שנת החמישים תהיה גם השנה האחת ליובל הבא, **מִכָּאן אָמְרוּ יוֹבֵל אֵינוֹ עוֹלֶה לְמִנְיַן שְׁבוּעַ** – שמיטה הבאה, אלא לאחר שנת היובל מתחילים למנות שש שנים ואחריהן שנה שביעית שמיטה. **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר יוֹבֵל עוֹלֶה לְמִנְיַן שְׁבוּעַ** – שנת היובל נמנית כשנה ראשונה של השמיטה הבאה, ולאחר שנת היובל מוסיפים למנות רק עוד חמש שנים והשנה שלאחריהן היא שמיטה. ונמצא הספק תלוי במחלוקת זו, שלשיטת חכמים ששנת היובל נמנית עם השנים שלפניה אסור בשנת היובל, ולשיטת רבי יהודה שהיא נמנית לשמיטה שלאחריה, מותר.

הברייתא מוסיפה לדון במחלוקת רבי יהודה ורבנן:

אָמְרוּ לוֹ חכמים **לְרַבִּי יְהוּדָה, חֲרֵי הוּא אוֹמֵר** – הרי נאמר בתורה בפרשת השמיטה **'שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שָׂדֶךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמֹר כַּרְמֶךָ וְאָסַפְתָּ אֶת תְּבוּאָתָהּ וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ'**, ומשמעות הכתוב שלפני שנת השביעית יש שש שנים שמותר לעבוד בהן, **וְלִדבריך** ששנת היובל עולה למנין שבוע הבא **אֵין כָּאן אֶלָּא חָמֵשׁ** – שהרי בשנה ראשונה שובתת הארץ מפני היובל ובשנה השביעית מפני השמיטה ונמצא שביניהן יש רק חמש שנים לעבוד את הארץ. **אָמַר לָהֶם** רבי יהודה **לְדִבְרֵיכֶם** שאתם סוברים שפסוקים אלו מדברים בכל השמיטות וגם בשמיטה הסמוכה ליובל, יהיה קשה מפסוק אחר, **חֲרֵי הוּא אוֹמֵר** בהמשך הפרשה **'וְכִי תֹאמְרוּ מַה נֹּאכַל בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת הֵן לֹא נִזְרָע וְלֹא נֶאֱסֹף אֶת תְּבוּאָתֵנוּ, וְצִוִּיתִי אֶת בִּרְכָתִי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית וְעָשָׂת אֶת הַתְּבוּאָה לִשְׁלֹשׁ הַשָּׁנִים'** – בשנה השישית תצמח התבואה במידה שיהא בה כדי לספק את הצורך לשלוש שנים, שנה שישית ושנת השמיטה ושנה שמינית עד הקציר, וקשה שהלא בשמיטה הקודמת ליובל **חֲרֵי יֵשׁ כָּאן אַרְבַּע** שנים שצריך לאכול בהן מהתבואה של ערב שמיטה, דהיינו שנה השישית ושנת השמיטה, ושנת היובל הבאה אחריה והשנה שאחרי היובל עד הקציר. **אֶלָּא** ודאי **תִּתְרְצוּ דְּאִיכָּא לְאוּקְמָהּ בְּשָׁאַר שְׁנֵי שָׁבוּעַ** – שיש להעמיד את הפסוק בשאר שני השמיטה שאין אחריהם יובל, ואמנם בשמיטה אחרונה צריך ציווי ברכה לארבע שנים, **דִּילְמָא נַמִּי** – שלי גם, כלומר גם את הפסוק 'שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שָׂדֶךָ' שהקשיתם ממנו לשיטתי שאין כאן אלא חמש, **אִיכָּא לְאוּקְמָהּ בְּשָׁאַר שְׁנֵי שָׁבוּעַ** – יש להעמיד בשאר שמיטות, ואמנם בשמיטה ראשונה שאחר היובל יהיו רק חמש שנים לעבוד את השדה.

שנינו במשנה, **עַד הַפֶּסַח אָסוּר כּוּ'** עד לפני הפסח רבי מאיר אומר אסור עד שיגיע רבי יוסי אומר אסור עד שיצא:

הגמרא מקשה סתירה בשיטות רבי מאיר ורבי יוסי:

לְמֵימְרָא, דְּרַבִּי מֵאִיר סָבַר לֹא מְעַיֵּיל אִינִישׁ נַפְשֵׁיהּ

אגרות קודש

ב"ה, י"ח מנ"א, תשכ"א

ברוקלין.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה חיים הלל שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו מט"ו באב עם המצורף אליו, בו שואל אודות זמן יציאת השבת במוצש"ק.

והנה אינו שוה בכל המדינות ובכל חדשי השנה ולכן צריך להתדבר בזה עם מורי הוראה בישראל בפאריז וסביבותי' אלה שיש להם ידיעה בהלכתא רבתא זו.

המשך בעמוד הבא

לְפֵּיקָא – אין אדם מכניס עצמו לחיוב בדבר שיש להסתפק בו אם הוא בכלל דבריו, ולפיכך האומר 'עד לפני הפסח' נאסר רק עד תחילת הפסח שעד זמן זה ודאי נכלל בדבריו, אבל הפסח עצמו אינו נכלל במשמעות דבריו בוודאות ותולים שלא התכוון לזה.

וְרַבִּי יוֹסֵי סָבַר מְעַיֵּיל אִינִישׁ נַפְשֵׁיהּ לְפֵּיקָא – אדם מכניס עצמו בדבריו לספק, ולכן אסור אף בפסח. שואלת הגמרא, **וּרְמִינְהִי** ממחלוקתם במשנה בקידושין שממנה עולה להיפך, ששנינו במשנה בקידושין (סה:) **מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי בִיתֵי בָּנוֹת מִשְׁתֵּי נָשִׁים** – מי שנשא שתי נשים ונולדו לו מכל אחת שתי בנות, **וְאָמַר** בלשון זה **קִדַּשְׁתִּי** לאדם את אחת מבנותי ואמרתי לו שהנני מקדש לו **אֶת בִּתִּי הַגְּדוֹלָה**, ופירשתי לו בשעת הקידושין למי מבנותי הגדולות כוונתי, **וְאֵינִי יוֹדֵעַ** – ועכשו איני זוכר **אִם** פירשתי לו את הבת **הַגְּדוֹלָה שֶׁבַּגְּדוֹלוֹת** – הגדולה שבבכת ראשונה שהיא הגדולה מכולן ובודאי נקראת 'גדולה', **אִם גְּדוֹלָה שֶׁבַּקְּטַנּוֹת** – או שפירשתי לו את הגדולה שבבכת שניה שאף היא נקראת 'גדולה', כיון שהיא גדולה בבת שלה, **וְאִם קְטַנָּה שֶׁבַּגְּדוֹלוֹת** – או שפירשתי לו את הקטנה שבבכת ראשונה, שאף שהיא קטנה בבת שלה מכל מקום אף היא נקראת 'גדולה' כיון **שֶׁהִיא גְּדוֹלָה מִן הַגְּדוֹלָה שֶׁבַּקְּטַנּוֹת**, ואין אני זוכר אלא רק שאמרתי לו 'גדולה' ופירשתי את שמה ואין יודעים מי האסורה כאשת איש. **כּוּלָּן אֲסוּרוֹת** להנשא לאחרים עד שיתן להן המקדש גט, **דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר**. וטעמו שעל כל אחת מהן יש להסתפק שמא אותה קידש בפירוש, מאחר שאדם כולל בדבריו אף דברים מסופקים, וכיון שכן, כל אחת מהבנות אפשר שקרא לה 'גדולה' בשעת הקידושין ופירש לו שמקדשה, **חוּץ מִן הַקְּטַנָּה שֶׁבַּקְּטַנּוֹת** שבודאי אינה נקראת 'גדולה' ואינה אסורה. **רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר כּוּלָּן מוּתָּרוֹת חוּץ מִן הַגְּדוֹלָה שֶׁבַּגְּדוֹלוֹת** – כיון שאין אדם מכניס עצמו בדבריו לידי ספק, על כן מאחר שקרא לה בשעת הקידושין 'בתי הגדולה' ודאי פירש את שמה של הגדולה שבגדולות, משום שאם היה מפרש את הקטנה שבגדולות או גדולה שבקטנות, לא היה קורא לה כלל בשם 'גדולה' מחשש שמא ישכח את מי פירש ויבנס לספק. הרי עולה מן המשנה שדעת רבי מאיר היא שאדם מכניס עצמו בדבריו לידי ספק ודעת רבי יוסי היא שאינו מכניס, וזהו להיפך ממה ששנינו כאן.

מתרצת הגמרא, **אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בַּר אַבְדִּימִי אָמַר רַב מוּחְלֶפֶת הַשִּׁטָּה** – אמת היא כדברי המשנה בקידושין שלדעת רבי מאיר אדם מכניס עצמו בדבריו לידי ספק ולדעת רבי יוסי לא, וכאן בנדרים החליף התנא שיטתם, ולעולם רבי מאיר הוא הסובר שהאומר 'עד לפני הפסח' אסור עד שיצא כיון שאדם מכניס עצמו לידי ספק, ורבי יוסי הוא הסובר שאסור עד שיגיע כיון שאין אדם מכניס עצמו לידי ספק.

הגמרא מביאה ראיה לדברי רבי חנינא בר אבדימי אמר רב:

וְהָתַנְיָא – וכן למדנו בברייתא, **זֶה הַכְּלָל, כָּל דָּבָר שֶׁזְּמַנּוֹ קָבוּעַ** כגון חג הפסח שמשך זמנו קבוע לעולם שבעה ימים, **וְאָמַר עַד לִפְנֵי** אותו דבר, **רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר** אסור **עַד שֶׁיֵּצֵא, וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר** אסור רק **עַד שֶׁיָּגִיעַ**, הרי מפורש ששיטתם להיפך מהמובא כאן במשנה, אלא כהמשנה במסכת קידושין.

משנה

לאחר ששנה דיני האומר 'עד הפסח' שתלוי אם אמר 'עד הפסח' או 'עד שיהא הפסח', מפרש התנא שפעמים אין חילוק באיזו לשון יאמר ובכל אופן לא יאסר אלא עד שיגיע, והיינו בדבר שאין זמן המשיכו קבוע.

האומר 'קונם יין שאני טועם **עַד** הַקָּצִיר של חיטים', או שאמר **'עַד** הַבָּצִיר של ענבים', או **'עַד** הַמֶּסִיק של זיתים', ואף אם אמר 'עד שיהא הקציר', בכל אלו **אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא עַד שֶׁיַּגִּיעַ**, מכיון שהקציר והבציר אינם נמשכים זמן קבוע כמו פסח, וכמו שמפרש התנא והולך.

זֶה הַכְּלָל כָּל דבר שֶׁזְּמַנּוֹ קָבוּעַ – שמשך ארכו קבוע, **וְאָמַר עַד שֶׁיַּגִּיעַ** דבר זה, כגון אם אמר 'עד הפסח', שלעולם זמנו של פסח שבעה ימים, **אָסוּר עַד שֶׁיַּגִּיעַ**, ואם אמר **אָמַר עַד שֶׁיִּהְיֶא** דבר זה, כגון 'עד שיהא הפסח', **אָסוּר עַד שֶׁיֵּצֵא. וְכָל שֶׁאֵין זְמַנּוֹ קָבוּעַ** – שאין משך ארכו קבוע, כגון הקציר הבציר והמסיק שפעמים נמשכים זמן רב ופעמים זמן מועט, **בֵּין אָמַר עַד שֶׁיִּהְיֶא** – 'עד שיהא הקציר', **בֵּין אָמַר עַד שֶׁיַּגִּיעַ** – 'עד הקציר', **אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא עַד שֶׁיַּגִּיעַ**, מכיון שאין זמן סיומו קבוע ובודאי אין כוונתו של הנודר להיאסר לזמן בלתי קצוב.

האומר 'קונם יין שאני טועם **עַד** הַקַּיִץ' – עד זמן לקיטת התאנים, שאין משך ארכו קבוע, או שאמר **'עַד שֶׁיִּהְיֶא** הַקַּיִץ', הרי דינו כשאר דברים שאין זמנם קבוע שאינו נאסר אלא עד שיגיע, ומפרש התנא שזמן זה הוא **עַד שֶׁיִּתְחִילוּ הָעָם לְהַכְנִיס** את התאנים **בְּכַלְכָּלוֹת** [־סלים], שבאותה עת נחשב שהגיע זמן הקיץ ומסתיים נדרו.

ואם פירש ואמר **'עַד שֶׁיַּעֲבוֹר** הַקַּיִץ' שבלשון זה אמר במפורש שכוונת נדרו עד סיום הקיץ, נאסר עד סיום הקיץ שהוא **עַד שֶׁיַּכְפִּילוּ הַמַּקְצוֹעוֹת** – עד שיקפלו אל תוך הקת שלהם את הסכינים המיוחדים שהיו חותכים בהם את התאנים כשעשו מהם עיגולים ויצניעו אותם לשנה הבאה, שאז נגמר הקיץ ועבר זמן נדרו.

גמרא

תָּנָא בברייתא, **'כַּלְכָּלָה' שֶׁאָמְרוּ** במשנה, שהאומר 'עד הקיץ' או 'עד שיהא הקיץ' נאסר עד שיתחילו העם להכניס בכלכלות, היינו **כַּלְכָּלָה שֶׁל תְּאֵנִים**, שכבר אז מותר **וְלֹא** צריך להמתין על שיכניסו העם **לְכַלְכָּלָה שֶׁל עֲנָבִים**.

הגמרא מביאה ברייתא שנחלקו בה אלו פירות הם בכלל פירות הקיץ:

תַּנְיָא, הַנּוֹדֵר מִפֵּירוֹת הַקַּיִץ אֵין אָסוּר אֶלָּא בִּתְאֵנִים. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר עֲנָבִים בִּכְלַל תְּאֵנִים ונאסר גם בענבים. ומפרשת הגמרא טעם מחלוקתם, **מַאי מַעְמָא דְּתַנָּא קַמָּא** שאינו אסור אלא בתאנים, **קָסָבַר** שכיון **שֶׁתְּאֵנִים מְיַקְּצָן בִּידָא** – נקצצים ביד, לכן נקראים 'קיץ', מה שאין כן **עֲנָבִים לֹא מְיַקְּצָן בִּידָא** – שאין לקיטתם ביד אלא בסכין ואין זה נקרא קציצה אלא חתיכה ואינם בכלל לשון 'קיץ'. **וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר, עֲנָבִים נַמֵּי כִּי מַיְרְדָּן** – כשמתייבשים עוקציהם אף הם **מְיַקְּצָן בִּידָא** – נקצצים ביד, ועל כן גם הם בכלל פירות הקיץ ונאסר בהם.

שנינו במשנה שהאומר 'קונם יין שאני טועם **עַד שֶׁיַּעֲבוֹר** הַקַּיִץ' נאסר **עַד שֶׁיַּכְפִּילוּ הַמַּקְצוֹעוֹת:**

תָּנָא בברייתא לפרש שכוונת המשנה היא **עַד שֶׁיַּכְפִּילוּ רוֹב הַמַּקְצוֹעוֹת** – שאף שעדיין לא קופלו כולם נחשב שנגמר הקיץ ומותר.

כיון שהוזכר ענין קיפול המקצועות, שבו מסתיים זמן הקיץ, מביאה הגמרא ברייתא המחדשת בזה דין נוסף, ואינו שייך לדיני נדרים: